

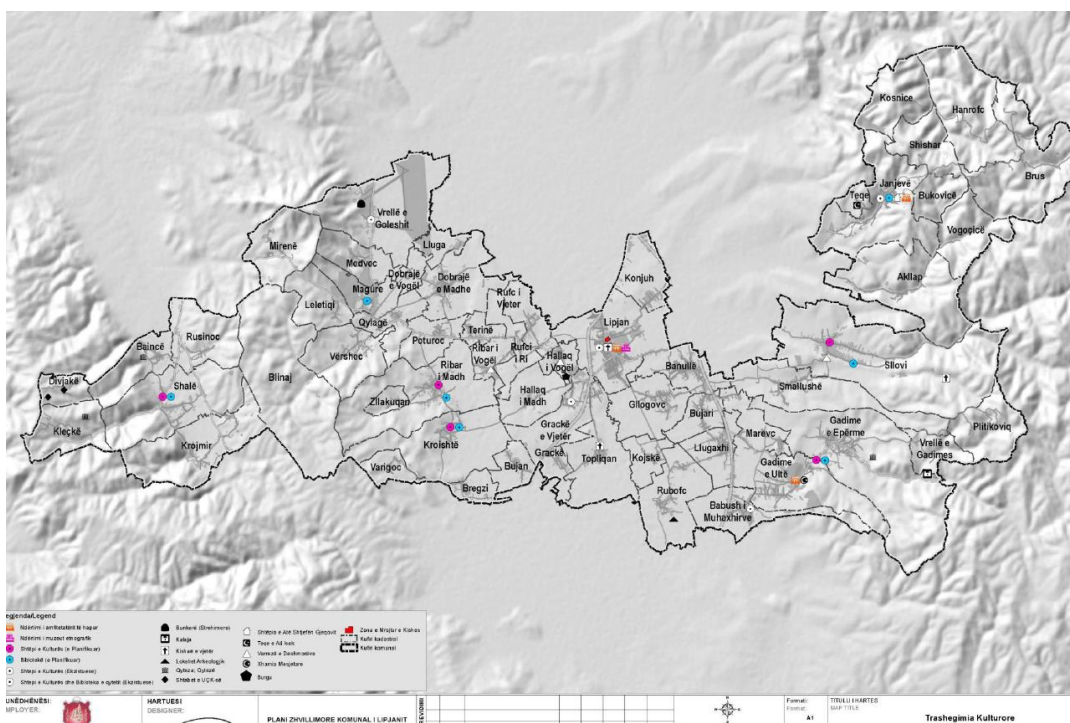


REPUBLIKA E KOSOVËS



DRAFT

PLANI PËR MBROJTJEN E TRASHËGIMISË KULTURORE DHE NATÛRORE TË KOMUNËS SË LIPJANIT 2016-2020



Tetor 2016

Çdokush, individualisht ose në mënyrë kolektive, ka të drejtë të përfitojë nga trashëgimia kulturore dhe të kontribuojë për pasurimin e saj;

Seksioni I, Neni 4, a. Konventa kuadër e Këshillit të Evropës për vlerën e trashëgimisë kulturore për shoqërinë - Faro, 27 tetor 2005.

VEREJTJE HYRESE

Plani për ruajtjen, mbrojtjen dhe shfrytëzimin e qëndrueshëm ekonomik të trashëgimisë kulturore dhe natyrore të Komunës së Lipjanit për periudhën 2016 - 2020 , është inicuar nga Zyra e Kryetarit të Komunës, Vendimi.....2015.

Me qëllim që të shqyrtohet dhe analizohet sistemi ekzistues i mbrojtjes dhe ruajtjes së trashëgimisë kulturore dhe natyrore përkatesisht shfrytëzimi i qëndrueshëm i trashëgimisë dhe përcaktimi i objektivave, masave dhe aktivitetet ashtu që trashëgimia kulturore dhe potencialet e saj të shfrytëzohen me sukses dhe efikasitet si resurës zhvillimor në parim të zhvillimit të qëndrueshëm.

Plani përmban drejtimet dhe masat si kornizë për projekte konkrete zhvillimore për shfrytëzim të qëndrueshëm të trashëgimisë kulturore.

Për shkak se fenomeni i shfrytëzimit të qëndrueshëm të trashëgimisë kulturore është mjaftë kompleks dhe se ky Plan hartohet për herë të parë ashtu që për zbatimin e saj kërkohet një bashkëpunim i ngusht ndërsektorial.

Kjo siguron që Planin është në përputhje dhe koherent , relevant dhe mbi të gjitha mbështet parimin e qëndrueshëm efektiv dhe efikas dhe kontribut në zhvillimin e tërësishëm të komunës së Lipjanit.

Përmbajtja

4 Parathënie

8 Programi i Planeve Lokale të Trashëgimisë Kulturore 2012-15

14 Metodologjia e hartimit të Planeve Lokale të Trashëgimisë Kulturore

19 Analizë mbi gjendjen ekzistuese të trashëgimisë kulturore dhe natyrore në komunën e Lipjanit

28 Lista e trashëgimisë kulturore nën mbrojtje të përkohshme Lipjan

58 Analiza SWOT për Komunën e Lipjanit

80 Objektivat e përgjithshme dhe prioritizimi i projekteve

89 Periudha e konsultimeve publike

90 Prioritetet dhe projektet e identifikuar në Komunën e Lipjan

105 Zbatimi i projekteve

106 Bibliografia

107 Lista e figurave

108 Ekipi i programit dhe i publikimit

QELLIMI DHE OBJEKTIVAT

Plani Lokal i Trashëgimisë Kulturore do të identifikoj resurset e trashëgimisë kulturore dhe natyrore në komunë, dhe do të shërbejë si bazë për zhvillim ekonomik dhe social të komunitetit. Ky plan do të marr formën e një liste me aktivitete/projekte, rezultat i bashkërendimit të prioriteteve të grupeve të ndryshme të interesit të kyçura në proces, me prioritetet e komunës në kuadër të zhvillimit lokal nëpërmjet trashëgimisë kulturore dhe natyrore.

Nëpërmjet Planit Lokal të Trashëgimisë Kulturore do të adresohen nevojat e menjëhershme dhe njëkohësisht, do të skicohet një vizion më afat-gjatë për trashëgiminë kulturore dhe natyrore.

Objektivi i përgjithshëm i Planit është të kontribuojë në përfundimin e rolit të Komunës, OJQ-ve dhe komuniteteve në ruajtjen dhe revitalizimin e trashëgimisë kulturore dhe natyrore lokale dhe shfrytëzimin e saj të qëndrueshëm në shërbim të zhvillimit lokal.

Objektivi tjetër kryesor është sinergia e veprimeve të gjithë akterëve të nivelit qendror, komunal dhe të komunitetit që veprojnë në fushën e trashëgimisë kulturore dhe natyrore.

Qëllimi i Planit është të përmirësojë gjendjen e trashëgimisë kulturore dhe natyrore në komunë, të ndihmojë në integrimin e saj efektiv në kontekstin e planifikimit urban si dhe të lehtësojë integrimin e saj në qarqet ekonomike, turistike e kulturore lokale.

Një faktor i rëndësishëm i arritjes së këtyre qëllimeve është edhe bashkëpunimi i ngushtë me institucionet qendrore, si Ministria e Kulturës, Rinisë dhe Sportit, Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor, Ministria e Tregtisë dhe Industrisë, dhe organizatat ndërkombëtare sikurse UN HABITAT-i, Qendra Rajonale e Mjedisit (REC), etj.

Metodologjia - Në mënyrë që të plotësohen objektivat e përgjithshme dhe qëllimi i programit është shfrytëzuar një metodologji e punës gjithëpërfshirëse, që në vete ngërthen përfshirjen e grupeve të ndryshme të interesit të kyçura në procesin e identifikimit, dokumentimit, ruajtjes dhe promovimit të trashëgimisë kulturore në Komunë.

Baza ligjore

- Ligji për Trashëgiminë Kulturore
- Plani Regjional i Trashëgimisë kulturore Qendër
- Memorandumi i Mirëkuptimit në mes shtatë Komunave Qendër
- Vendimi i Kryetarit të Komunës
- Plani zhvillimor Komunal 2013-2023+

Grupet e synuara janë saktësisht zyrtarë të Departamenteve të Urbanizmit, Kulturës dhe Zhvillimit Ekonomik, Organizatat Jo Qeveritare dhe përfaqësuesit e shoqërisë civile; nga ana tjetër janë përfaqësues të Ministrisë së Kulturës, Rinisë dhe Sportit, Qendrat Rajonale të Trashëgimisë Kulturore, Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor, Instituti për Planifikim Hapësinor, Ministria e Tregtisë dhe Industrisë - Departamenti i Turizmit, ekspertë të ndryshëm vendas e të huaj, qytetarët, grupet rinore lokale, etj.

Përfshirja e grupeve të ndryshme të interesit në këtë proces dhe hartimi i një Plani Lokal për Trashëgiminë Kulturore, do të ndikojë në krijimin e ndjenjës së pronësisë ndaj planit nga një grup më i gjerë, që tejkalon kufijtë zyrtar të institucioneve përgjegjëse për menaxhimin dhe promovimin e trashëgimisë kulturore.

Në anën tjetër trajtimi i çështjeve rreth ruajtjes dhe promovimit të trashëgimisë kulturore edhe nga përfaqësues të shoqërisë civile, të cilët jo medoemos janë profesionist të kualifikuar për këtë fushë do të ndikojnë në ofrimin e qasjes gjithëpërfshirëse dhe pjesëmarrjes demokratike.

Në këtë mënyrë procesi i identifikimit, dokumentimit, interpretimit, ruajtjes dhe promovimit të trashëgimisë kulturore do të realizohet duke marrë parasysh një opinion dhe qëndrim gjithëpërfshirës, duke debatuar dhe reflektuar haptas rreth mundësive dhe sfidave që paraqiten para pasurive të trashëgimisë kulturore në komunë, duke konsideruar edhe vlerën e shtuar nga komuniteti dhe në këtë mënyrë duke njohur rolin e organizatave vullnetare si partnerë në aktivitete dhe kritikë konstruktiv të politikave të trashëgimisë kulturore.

Rezultatet e pritura pas realizimit të planit janë:

- Plani Lokal i Trashëgimisë Kulturore ka identifikuar prioritetet dhe politikat proaktive për mbrojtjen dhe revitalizimin e trashëgimisë kulturore dhe natyrore në Komunë.
- Janë zbatuar projekte të investimeve kapitale që kthejnë në realitet aksionet/ aktivitetet/projektet e identifikuar nga Plani.
- Kapacitetet e implementimit në nivel lokal, gjegjësisht kapacitetet e Departamenteve të urbanizmit, kulturës dhe zhvillimit ekonomik në komunë dhe ato të Qendrave Rajonale të Trashëgimisë Kulturore (niveli qendror) dhe OJQ-ve janë të përfunduara me qasje në vendimmarrje, përfshirje në dialog, pjesëmarrje dhe trajnime gjatë procesit.

Komunikimi mes palëve lokale dhe atyre qendrore është konsoliduar.

- Përmirësimi i gjendjes ekzistuese të trashëgimisë kulturore përmes projekteve të investimeve kapitale në tre fusha strategjike: konservimi i integruar, ndërhyrjet emergjente e restaurim dhe vetëdijësim, trajnime e ngritje kapacitetesh.

Analizë mbi gjendjen ekzistuese të trashëgimisë kulturore dhe natyrore në Komunën e Lipjanit

Qëllimi kryesor i analizës së gjendjes ekzistuese të trashëgimisë kulturore dhe natyrore në komunë është që të krijohet një pasqyrë e gjerë e karakteristikave të komunës, duke përfshirë aspektin historik, gjeografik, demografik, ekonomik dhe kulturor.

Hulumtimi i profilit të komunës do të kontribuonte në kuptimin më të mirë të gjendjes së trashëgimisë kulturore dhe natyrore dhe faktorët që ndikojnë në këtë gjendje.

Metodologjia e punës ka konsistuar në:

hulumtimin në dokumente zyrtare; hulumtimin e literaturës; takime të drejtpërdrejta me zyrtarë dhe përgjegjës institucional; intervistim të profesionistëve që merren me fushën e trashëgimisë kulturore në Komunën e Lipjanit dhe vizitat në terren për të arritur një analizë të hollësishme të gjendjes ekzistuese të aseteve të trashëgimisë kulturore në komunën e Lipjanit.

Raporti në vijim ngërthen informata të rëndësishme rreth Komunës së Lipjanit, duke përfshirë karakteristikat kryesore, prioritetet, dinamikat sociale, ekonominë, analizën urbane, analizën e shpërndarjes së buxhetit dhe specifikat e aseteve të trashëgimisë kulturore dhe natyrore.

Analiza është pasuruar me Kartat e Trashëgimisë Kulturore të hartuara në formë tabele, ku paraqiten të dhënat kryesore rreth vendndodhjes së pasurive të trashëgimisë arkitektonike dhe arkeologjike, kohës së ndërtimit, nivelit të dëmtimit, atributet e vlerave, sugjerimet për trajtim,.

Informatat e përgjithshme

Komuna e Lipjanit ka pozitë të përshtatshme gjeografike sepse gjendet në pjesën qendrore të Republikës së Kosovës dhe në udhëkryqin e rrugëve më të rëndësishme të rajonit. Kufizohet me komunat: Ferizaj, Fushë Kosovë, Graçanicë, Prishtinë, Drenas, Suharekë, Malishevë, Shtime, Ferizaj, Gjilan dhe Artanë.

Territori administrativ i komunës është i pozicionuar në jug të Prishtinës dhe mbulon sipërfaqen prej 338.47 km². Ka mundësi të volitshme të shfrytëzimit të trafikut rrugor – hekurudhor e përmes Vrellës edhe atij ajror, për shkak se Aeroporti i vetëm ndërkombëtarë gjendet në territorin e Komunës së Lipjanit dhe është nga qendra vetëm 15 km. Në anën perëndimore shtrihet rezervati Blinaja që do të mund të zhvillohej në një qendër rekreative dhe atraktive për tërë rajonin në vendbanimin Gadime gjendet Shpella e mermerit që paraqet një atraksion të rëndësishëm turistik jo vetëm për Komunën e Lipjanit por për tërë Kosovën. Parku kulturo-historik në Kleçkë dhe Divjakë, si dhe qyteza e vjetër Janjeva po ashtu konsiderohet si vend atraktiv për vizitorë.

Kjo makro-pozitë e territorit të Komunës si dhe e vetë qytetit Lipjan paraqet rrethanën mjaft të përshtatshme për zhvillimin e mëtejshëm të Komunës. Përmes territorit të Komunës së Lipjanit kalon hekurudha e cila lidhë këtë territor në të gjitha drejtimet me rajonin në tërësi.

Komuna e Lipjanit ka 62 fshatra, ku numër më i madh i tyre janë të koncentruar në fushëgropën e Kosovës që paraqet pjesën qendrore të Komunës së Lipjanit, ndërsa vendbanimet e tjera shtrihen në pjesën lindore dhe perëndimore të kufijve morfologjik-pjesëve kodrinore malore të Komunës së Lipjanit, ku një numër i tyre është i koncentruar në pjesën qendrore ndërsa të tjerat në pjesën lindore dhe perëndimore të kufijve morfologjikë – pjesëve kodrinore malore të Komunës, gjithashtu kjo Komunë gjendet në afërsi të drejtpërdrejtë të qendrave më të mëdha të Republikës së Kosovës si:

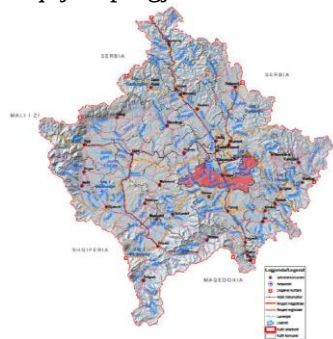
Lipjan – Prishtinë	16 km
Lipjan – Mitrovicë	57 km
Lipjan – Prizren	60 km
Lipjan – Gjakovë	96 km

Lipjan – Pejë (përmes Prizrenit)..... 131 km
 Lipjan – Ferizaj26 km
 Lipjan – Gjiilan50 km etj.

Regjioni është një nyje transporti me të vetmin Aeroport ndërkombëtar në Kosovë dhe të gjitha linjat e rrugëve hekurudhore dhe nacionale që përshkon zonën. Autostrada e planifikuar Prishtinë-Hani i Elezit-Shkup kalon nëpër territorin e Komunës, e cila i mundëson qasje Lipjanit edhe në Autostraden e Planifikuar Vërmicë – Merdare.

Qyteti i Lipjanit është i pozicionuar në udhëkryqin në mes të dy rrugëve të rëndësishme 25/E 752 dhe 2/E 65, dhe të hekurudhës kryesore Mitrovicë-Shkup. Me këtë, qyteti është i pajisur mirë me infrastrukturë rrugore dhe pozitë të favorshme në raport me rrethinën.

Për më tepër fshatrat Gadime, Janjevë, Magurë dhe Shalë duhet të funksionojnë si nën-qendra për zonat përreth. Paraqitja e përgjithshme e komunës mund të përshkruhet si rurale.



Popullësia -

Në komunën e Lipjanit jetojnë rreth 57605 banorë, në qytetin e Lipjanit jetojnë rreth 10,000 banorë, ndërsa pjesa tjetër jetojnë në zonat rurale (fshatra). Dendësia e popullsisë 169.59 b/km², ndërsa dendësia mesatare e popullsisë në shkallë vendi 205 b/km², 3.2% e territorit të shtetit.

Në bazë të regjistrimit të popullsisë nga ana e Agjencisë së Statistikave të Kosovës (ASK) të kryer më 2011, popullsia totale është 57,605¹.

Popullsia në Komunën e Lipjanit	Gjithsej	Etniteti									
		Shqiptar	Serb	Turk	Boshnjak	Rom	Ashkali	Egjiptian	Te tjerë	Preferoj të mos përgjigjen	Te dhënat nuk janë në dispozicion
Total	57,605	54467	513	128	42	342	1812	4	260	4	27

Tabela 1: Popullsia në komunën e Lipjanit sipas Agjencisë së Statistikave të Kosovës 2011.

Dinamikat sociale

Punësimi –

Lipjani ka të punësuar në sektorin publik 1505 punëtor, në sektorin privat rreth 6662 punëtorë, fuqi Duke iu referuar këtyre të dhënave del se prej numrit të punësuarve të regjistruar 4,759 janë me shkollë të mesme, ndërsa 4,333 të pakualifikuar. Vlerësohet se edhe në komunën e Lipjanit papunësia sillet në mesataren e vendit prej rreth 48%.

Të dhënat në lidhje me punësimin sipas veprimtarive, sugjerojnë që industria përpunuese punëson pjesën më të madhe të punëtorëve (rreth 32%), pas saj vjen tregtia me mbi 29%. Numri total i të punësuarve në aktivitetet e sipërpërmendura vlerësohet të jetë rreth 6662.

Tregu i të papunëve në Kosovë është shumë i lartë, ka shifra që tregojnë se 50% e popullsisë së aftë për punë nuk

punon dhe nuk realizon asnjë të ardhur për veten dhe familjen e tij.
Të papunësuar në Komunën e Lipjanit janë gjithsejtë 48.91% prej nga:

- Meshkuj 41%
- Femra 61.33 %

Nga të dhënat parashihet se fuqi punëtore prej 15-64 vjet janë rreth 31002.
punëtore prej 15-64 vjet janë rreth 31002, numri i nxënësve 13396.

Arsimimi –

Struktura e rrjetit dhe niveleve shkollore

Përbërja e rrjetit dhe niveleve shkollore në ntrevën komunale në Lipjan, ka shtrirje gjithëpërfshirëse në të gjitha vendbanimet e kësaj treve komunale. Struktura e niveleve është 0,1,2 dhe 3. Komuna e Lipjanit ka gjithësejt 28 institucione edukativo-arsimore amë me 33 paralele të ndara fizike, 30 në gjuhën shqipe dhe 3 në gjuhën serbe. Gjithësejt shkolla të mesme janë Gjimnazi "Ulpiana" në Lipjan me paralele të ndara në Shalë dhe Gadime, si dhe Shkolla e Mesme Profesionale " Adem Gllavica në Lipjan.

Në kuadër të 28 institucioneve, kemi edhe shkollën speciale për nivelet e shkollimit 1,2 dhe 3 në Shtëpinë Korrektuese, QEA "Mehmet Akif" në Banullë, Qendra trajnuese në kuadër të SHMP "Adem Gllavica" – Norges Vel, si dhe Kampusin e UBT-së".

Në komunë funksionojnë dy Qerdhe, një në gjuhën shqipe dhe një në gjuhën serbe, që të dyja funksionojnë në qytetin e Lipjanit.

Në tabelën e mëposhtme janë paraqitur statistikat e përmbledhura të arsimit në territorin e komunës së Lipjanit.

Statistikat arsimit në komunën e Lipjanit					
<i>Lloji i institucionit</i>	<i>Nr. i shkollave</i>	<i>Nr. i nxënësve</i>	<i>Nr i personelit</i>	<i>Administrator</i>	<i>Punëtor</i>
Qerdhe	2	153	11	2	9
Shkolla Fillore	26 - Amë / 30 - Paralele	11488	675	37	128
Shkolla të Mesme	3 - Amë / 1 - Paralele	3457	173	9	22
Qendra Korrektuese	1	38	4	2	
Gjithësejt	63	15136	863	50	159

Shëndetësia –

Në komunën e Lipjanit KPSH realizohet nëpërmjet këtyre institucioneve shëndetsore.

- Qendra Kryesore e Mjekësisë Familjare (QKMF)
- Qndra e Mjekësisë Familjare (QMF)
- Ambulanca e Mjekësisë Familjare (AMF)

QKMF është një nga tetë aendrat trainuese të miekësisë familiare në Republikën e Kosoves
Gjendja sociale -

Periudha	Numri i familjeve
2010	1559
2011	1501
2012	1281
2013	1243
2014	1250
2015	1157

Ekonomia – Bizneset –

Resurset ekonomike dhe burimet njerëzore të Lipjanit janë shumë të favorshme për një zhvillim të qëndrueshëm dhe prosperitet ekonomik në shumë lëmenj, sidomos në bujqësi dhe minerale.

Në Komunën e Lipjanit² veprojnë rreth 1645 biznese sipas strukturës:

- Tregti,
- Transport,
- Prodhim,
- Ndërtimtari,
- Hotelieri etj,

Analiza e zhvillimit ekonomik

Aktualisht në komunën e Lipjanit janë të shpallura 4 zona industriale të cilat janë të shpërndara në pjesë të ndryshme të teritorit komunal. Ndër zonat më të mëdha industrial janë:

1. Zona Industriale Lipjan-QMI e cila është e shpallur si zonë industrial me PZHK 2005 dhe ka 87ha,
2. Zona Ekonomike e njohur me status “Park Industrial e cila ka një sipërfaqe prej 142ha,
3. Zona Ekonomike e Agrobiznesit “Ulpiana” me sipërfaqe prej 93.8ha,
4. Zona Ekonomike në kuadër të zonës së aeroportiti e planifikuar me PZHK 2005 e cila ka 40ha.

KARAKTERISTIKAT MORFOLOGJIKE - EKSPOZICIONI I TERRENIT

Nga të dhënat e përgjithshme të Komunës me theks relievit të teritorit të Komunës së Lipjanit sipas të cilave: pjesa më e madhe e sipërfaqeve janë rrafshina me 44.53 %, nga ana jugperëndimore 10.98 %, të lindjes 4.03 % , pjesa veriore si më negative është kryesisht në terrenet e larta rreth 5.78 %, verilindore 7.96% dhe veriperëndimore 6.71%.

LARTËSIA MBIDETARE

Territori i Komunës së Lipjanit gjendet në lartësinë mbidetare mbi 500m ose 43.0 % të sipërfaqeve (bruto) gjinden në pjesën e rrafshët do të thotë gjer në 600 m të lartësisë mbidetare të cilat janë edhe më të përshtatshme për prodhimtarinë bimore. Kështu që në kuadër të këtyre sipërfaqeve gjendet numri më i madh i vendbanimeve, rrugëve, objekteve ekonomike dhe objekteve të tjera si dhe lumenjve me degët e tyre të cilat përfshijnë rreth 6 % të territorit të përgjithshëm të Komunes.

□ □ **PASURITË NATYRORE**

Komuna e Lipjanit është e pasur me resurse natyrore të cilat paraqesin bazë të volitshme për zhvillim. Më të rëndësishme janë mineralet ku më së shumti gjenden në pjesët perëndimore dhe lindore të Komunës ndërsa në pjesën qendrore është e pasur me thëngjill. Mineralet më të rëndësishme të cilat I posedon Komuna janë Magneziti, Nikeli, Thëngjilli, Zinku, Kromi, Duniti, Rëra, Kuarci dhe Zhavorri.

Komuna e Lipjanit posedon rreth 25.867 ha sipërfaqe bujqësore prej së cilës 19.385 ha janë tokë e punueshme – pjellore. Faktorët natyrorë si: pozita gjeografike, morfologjia e terrenit, kushtet klimatike dhe karakteristikat hidrografike kanë ndikuar në zhvillimin e deritanishëm në aspekt pozitiv të Komunës së Lipjanit.

Analiza e shpërndarjes së buxhetit komunal në fushat e ndryshme

Buxheti komunal përcakton ndarjen e burimeve të pakta financiare të komunës, si e tillë pjesëmarrja e publikut në zhvillimin e buxhetit komunal mund të kontribuojë në krijimin e një buxheti që reflekton nevojat dhe prioritetet e banorëve të komunës dhe demonstroi përkushtimin e komunës.

		2016	2017	2018
1.	Granti i përgjithshëm	4,221,055.00	4,302,395.00	4,399,183.00
2.	Granti për arsim	5,710,828.00	5,710,828.00	5,710,828.00
3.	Granti për shëndetësi	1,361,955.00	1,361,955.00	1,361,955.00
4.	Gjithsej HVK	1,650,000.00	1,870,000.00	1,890,000.00
5.	Gjithsej	12,943,838.00	13,245,178.00	13,361,966.00

Analiza urbane e komunës

Përfshirja e Trashëgimisë Kulturore në planet komunale

Bazuar ne Planin hapësinor të Kosovës, Zona ku bënë pjesë Komuna e Lipjanit:Porti i Kosovës (Hapësirë e kaltër) – Zonë administrative, arsimore, shëndetësore,shërbyese tregtare, industri e lehtë, agro-industriale, turistike. Në qendër të zonës (trekëndëshi Lipjan-Fushë Kosovë –Prishtinë), parashihet të zhvillohet si TZHEK - Trekëndëshi i Zhvillimit Ekonomik të Kosovës, si kurriz I zhvillimit ekonomik me interes kombëtar, burim i të ardhurave për ekonominë kosovare si dhe zonë e mundshme për investitorët e kompanive ndërkombëtare.

Bazuar ne Planin zhvillimor Komunal 2013-2023+ I miratuar me vendim te Kuvendit te Komunës së lipjanit Trashegimia kulturore eshte e trajtuar ne kuadër të fushave tematike sipa se cilave jane definuar strategjite per zbatim , si vijon:

Fusha Tematike zhvillimi ekonomik

• **TURIZMI**

Strategjia 1: Promovimi i Lipjanit si qytet i turizmit rinor dhe kongresial

Strategjia 2 : Promovimi i Janjevës si vendbanim i turizmit kulturorë, historik

Strategjia 3: Promovimi i Gadimes si vendbanim i turizmit kulturorë, rekreativ

Strategjia 4 : Promovimi i ndërtimit të vikend-shtëpive në zonat e dedikuara për turizëm të cilat mundë konsiderohen edhe si projekte të bashkëpunimit ndërkufitar Kosovë – IRJ e Maqedoni-së

Strategjia 5 : Promovimi i këtyre vendbanimeve për turizmit rinorë, kulturorë, rekreativ ,rural dhe agroturizëm

Strategjia 6 : Promovimi i trashëgimisë arkeologjike për zhvillimin e turizmit

Strategjia 7 : Krijimi i infrastrukturës turistike

Strategjia 8 : Mbrojtja e natyrës-mjedisit dhe turizmi

Strategjia 9 : Turizmi i gjuetisë

- **HOTELERIA DHE TURIZMI**
- **ZONAT ME DESTINIM TË VEÇANTË**

Strategjia 1: Sigurimi që zonat me destinim të veçantë në nivelin Komunal (të natyrës, vendbanimet dhe zonat tjera) të trajtohen në mënyrë adekuate

- **TRASHËGEMIA NATYRORE**

Strategjia 1: Mbrojtje e trashëgimisë natyrore

- **KULTURA**

Strategjia 1: Ofrimi i kushteve dhe përmbajtjeve për ruajtje, konservim dhe përdorim në vazhdimësi të qëndrueshme të trashëgimisë kulturore

- **SPORTI DHE REKREIMI**

Strategjia 1: Ofrimi i përmbajtjeve sportive dhe rekreative në vendbanime në përputhshmëri me funksionin e tyre dhe hierarkinë.

HISTORIKU I KOMUNËS

Si vendbanim Lipjani njihet që nga koha Ilire e më vonë Romake si pjesë e qytetit Ulpiana e cila ndodhet në verilindje në largësi 10km. Lipjani në periudhën romake ishte kryesisht një vendbanim i vogël në rrugën për në Lissum. Identifikimi i Lipjanit me emrin.

Ulpiana më vonë është vërtetuar edhe me zbulimet e gërmadhave të antikës së vjetër dhe periudhës bizantine.

Nga antika e vjetër emri Lypenion, Lypiana padyshim vijnë deri te emri i tashëm Lipjan. Nën themelet e kishës ekzistuese në këtë pjesë janë zbuluar themelet e bazilikës bizantine, ndërsa nga vet Lipjani janë të njohura disa monumente-epigrafe, prej të cilave vërtetohen të dhënat për ekzistimin e Ulpianës.

Me zhvillimin e industrisë-minierës në vendbanimin e Janjevës u bë e njohur edhe Prishtina, kështu që Lipjani humbi rëndësinë e mëparshme dhe funksiononte si një “shesh” i thjeshtë lokal.

Janjeva për herë të parë është përmendur në vitin 1303, me zhvillimin e industrisë së minierave në shek. XIV dhe XV, u ngrit në një qendër të rëndësishme afër Prishtinës dhe Novobërdës (Artanës). Në mes tjerash qyteti kishte kontakte me Republikën e Raguzës (Dubrovniku) i sotëm në Kroaci. Njëra nga shkollat e para në Kosovë është hapur në Janjevë në vitin 1665 dhe përdoret edhe sot e kësaj dite.

Në përgjithësi deri me ndërtimin e hekurudhës në fund të shek. të kaluar (1873-1874) Lipjani ishte një fshat i rëndomtë i njohur si kryqëzim i rrugëve në rajon. Në këtë hekurudhë Lipjani fitoi stacionin hekurudhor, krahas të cilit u ndërtuan punëtoritë e para me karakter tregtar, depot për grumbullimin e drithërave dhe dyqane zejtare, kështu deri në fund të shek. XIX gjatë kohës së sundimit turk kjo pjesë e re e Lipjanit fitoi pamjen me karakter qyteze, kurse si qytezë është shpallur në vitin 1920.

Me funksionimin e hekurudhës Kosovë-Maqedoni qarkullimi kryesisht ishte përmes Greqisë (qyteti i Selanikut- ish Solun) kështu konkurrenca e tregut dhe aktivitetet tregtare ndikuan në qendrat si: Mitrovica, Ferizaj dhe Lipjan në dobësimin e tregut në qendrat më të mëdha si Prishtina, Gjakova dhe Prizreni . Që nga kjo kohë fillon të zhvillohet Lipjani. Nga kjo rrjedh se ndikimi i Lipjanit më shumë shtrihet në rrethinën më të afërt si në pjesët perëndimore malore dhe kodrinore dhe kjo jo vetëm në pjesët që përfshijnë kufijtë administrativ, por edhe në pjesët e Drenicës së Epërme, me të cilën Lipjani është afërsisht i vetmi vendbanim me karakter qyteti.

Në anën tjetër si shembull i gravitimit të Drenicës Jugore krahas Lipjanit krijohet lëvizja e lirë natyrore. Nga kjo del se Lipjani –pozita gjeografike e tij paraqet aspekt të gjerë dhe me interes në raport me qendrat më të mëdha.

Lista e Objekteve të Evidentuara

– paraqet listën e monumenteve të evidentuara nga përgjegjësit e QRTKve në Kosovë, me rastin e hulumtimit në terren. Në Komunën e Lipjanit janë evidentuar 20 objekte.

Lista e Trashëgimisë Kulturore në Mbrojtje të Përkohshme –

paraqet listën zyrtare të miratuar nga Ministria e Kulturës, Rinisë dhe Sportit.

Në këtë listë, në Komunën e Lipjanit gjenden gjithsej 10 lokalitete në kategorinë Trashëgimia Arkeologjike dhe 10 monumente në kategorinë Trashëgimia Arkitekturore.

Hulumtimet dhe analizat në terren janë kryer për 20 monumentet që gjenden në Listën e Trashëgimisë Kulturore nën Mbrojtje të Përkohshme për vitet 2012-2013.

Në listën e fundit e Trashëgimisë Kulturore nën Mbrojtje të Përkohshme (2015- 2016) në Komunën e Lipjanit janë përfshirë 16 Monumente në kategorinë Trashëgimia Arkeologjike dhe 14 Monumente në kategorinë Trashëgimia Arkitekturore, duke e rritur numrin total në 30 Monumente

Lista e trashëgimisë kulturore nën mbrojtje të përkohshme Lipjan Kategoria: Trashëgimia Arkeologjike

Gjendja e objekteve të trashëgimisë kulturore nën mbrojtje

Me hulumtimin e objekteve të trashëgimisë kulturore është synuar që të merret analiza detaje e gjendjes ekzistuese të aseteve të trashëgimisë arkitekturale dhe arkeologjike të komunës në kuadër të Planit Lokale të Trashëgimisë Kulturore.

Referencë është marrë Lista Zyrtare e Trashëgimisë Kulturore nën Mbrojtje të Përkohshme e hartuar nga Ministria e Kulturës, Rinisë dhe Sportit, Lista e. Kjo listë ka shërbyer si bazë e hulumtimit në terren . Lista e objekteve të propozuara si objekte me vlera të trashëgimisë .

Komplekset memoriale - Agjencia per menaxhimin e Komplekseve memoriale të Kosoves.
Ligji Nr.04/L-146 Shtojca 1.

Emertimi	Foto	Pershkrim
1.Kompleksi memorial i ZIV “Shtabi i Përgjithshëm i UCK-së Kleçkë dhe Divjakë” – Malet e Berishës	  	Zona me interes të veçantë në “Kleçkë dhe Divjakë” përmbaë vlera historike duke u bazuar në ngjarjet e rëndësishme të zhvilluara gjatë luftës së Ushtrisë Çlirimtare të Kosovës në vitin 1998-1999. Kjo zonë reflekton në rëndësinë e një organizimi të mirëfilltë që ka ekzistuar në radhët e UCK-së, si faktor vendimtarë në kurorëzimin e aspiratave të popullit tonë, Pavarësinë e Kosovës. ona e Interesit të Veçantë “Kleçkë dhe Divjakë” shtrihet në Malet e Berishës,gjegjësisht në fshatin Kleçkë dhe Divjakë - Komuna e Lypjanit, në fshatin Novosellë – Komuna e Malishevës, në fshatin Berishë - Komuna e Drenasit dhe fshati Luzhnicë – Komuna e Suharekës. Sipërfaqja e tashme e zonës me interes të veçantë është 4038.38 ha, prej të cilës 1633,53haose 41% e sipërfaqes i përket komunës së Drenasit, 1100.74 ha ose 27% e sipërfaqes I përket komunës së Lipjanit dhe 1304.11 ha ose 32% e sipërfaqes i përket komunës së Malishevës.
2. Shtabi i Përgjithshëm i UÇK-së 3.		Shtabi i Përgjithshëm i UÇK-së dhe spitali ushtarak Një pjesë e fshatit Divjakë gjatë periudhës së luftës ka shërbyer si seli e Shtabit të Përgjithshëm të UÇK-së. Në kuadër të tri objekteve ka vepruar Drejtoria Operative, Drejtoria e Shërbimit Informativ, dhe drejtoritë tjera të rëndësishme. Pjesa tjetër e lokacionit të Divjakës ka shërbyer si poligon i Njësisë Speciale të SHP të UÇK-së,ndërsa në një pjesë tjetër të fshatit ka qenë i vendosur Spitali

Spitali ushtarak		Ushtarak i UÇK-së. Këto objekte nuk janë në gjendje të mirë, kryesisht për shkak të materialit të brishtë ndërtimorë që ka qenë i pambrojtur me kohë dhe për shkak të ndikimit të kushteve atmosferike.
4. Shtabi i Brigadës 121 të UÇK-së “Ismet Jashari - Komandant Kumanova”		Shtabi i Brigadës 121 të UÇK-së “Ismet Jashari - Komandant Kumanova” Në Kleçkë ka qenë selia e Shtabit të Brigadës 121 të UÇK-së “Ismet Jashari-Komandant Kumanova”. Po ashtu në këtë lokacion ka vepruar edhe një pjesë e Shtabit të Përgjithshëm të UÇK-së dhe po ashtu janë mbajtur takime të ndryshme të udhëheqësve të luftës me diplomatë evropianë dhe amerikanë. Objekti i dëmtuar me shenja evidente të luftës së vitit 1999 është Shtabi i Brigadës 121 të UÇK-së “Ismet Jashari-Komandant Kumanova”. Objekti zhvillohet në dy etazhe me një aneks të zgjatur në formë sutereni, përdhese dhe kati . Kulmi i objektit është në gjendje të keqe dhe ka ndikuar në dëmtimin e mëtejshëm të strukturës ekzistuese, kryesisht nga veprimi i reshjeve atmosferike.
5. Memoriali i Martirëve në Sllovi		Kompleksi memorial i Dëshmorëve dhe Martirëve të fshatit Sllovi të rënë me 15 dhe 16 prill 1999 nga forcat paramilitare serbe .
6. Memoriali i Martirëve në Ribar të Vogël		Kompleksi memorial i Martirëve në Ribar të Vogël, i ngritur në shenjë të përkujtimit të rënies së martirëve nga forcat serbe me 18 prill 1999 në fshatin Ribar të Vogël me këtë rast ranë 19 martirë, dhe atë prej moshës 9 vjeçare deri në moshën 82 vjeçare

7. Memoriali i Martirëve në Hallaq i Vogël		Kompleksi memorial I 20 martirëve të rënë me 19 prill 1999 ne Hallaq të Vogël .
8. Memoriali i Martirëve në Dobrajë e Madhe		Pllakë përkujtimore në shenj nderimi per martirët e rënë në prag të shpalljes së Pavarësisë së Shqipërisë në vitin 1912 nga forcat serbe ne Dobrajë të Madhe . Pllaka përkujtimore u zbulua me rastin e 100 vjetorit te Pavarësisë së Republikës së Shqipërisë.
9. “Qendra Memoriale Monumentale e Rambujesë” ne Shalë		28 nëntor 2010 Ky monument është përruar me 28 nëntor 2010 në shenj të përkujtimit nga vendi ku u nis delegacioni I UÇK-së për të marrë pjesë në Konferncën ndërkombëtare të Rambujesë në Francë. Me rastin e përrimit mori pjesë ish Presidenti i Republikës së Shqipërisë Alfred Moisiu dhe me këtë rast Komuna e Lipjanit e shpalli qytetar nderi i Komunës së Lipjanit.
10. Varrezat e Martirëve Vërshec- Blinajë		Lapidar në shenj të përkujtimit të martirëve të familjes Vuniqi dhe Qadraku qe ranë gjatë luftes 1998-1999, në fshatin Ribor i Vogël

11. Memoriali i masakrës “Masakra e Bujanit” Bujan		Kompleksi memorial i martirëve ne Bujan të rënë në prag të Shpalljes së Pavarësisë së Shqipërisë më 1912
12. Memoriali i “Dëshmorëve të Krojmitit”		Pllakë përkujtimore e 4 Dëshmorëve të UÇK-së nga Kroimiri Enver Olluri, Isa Olluri , Halil Metaj, Qamil Olluri në Kroimir. Me krenari SHMU e fshatit Kroimir e mban emrin e këtyre katër Dëshmorëve

LISTA E TRASHEGIMISË KULTURORE NËN MBROJTJE TË PËRKOHSHME

Kategoria : Trashëgimi arkeologjike

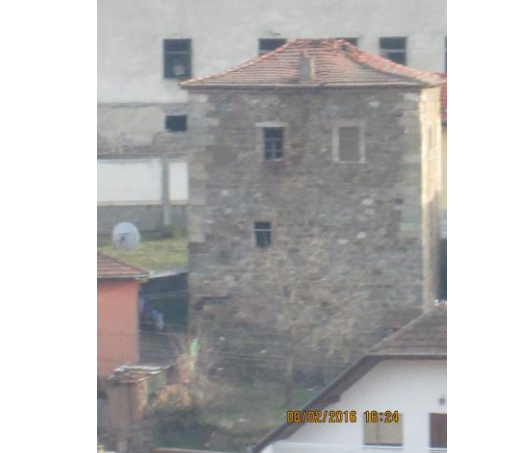
Nenkategoria . Lokalitet arkeologjik

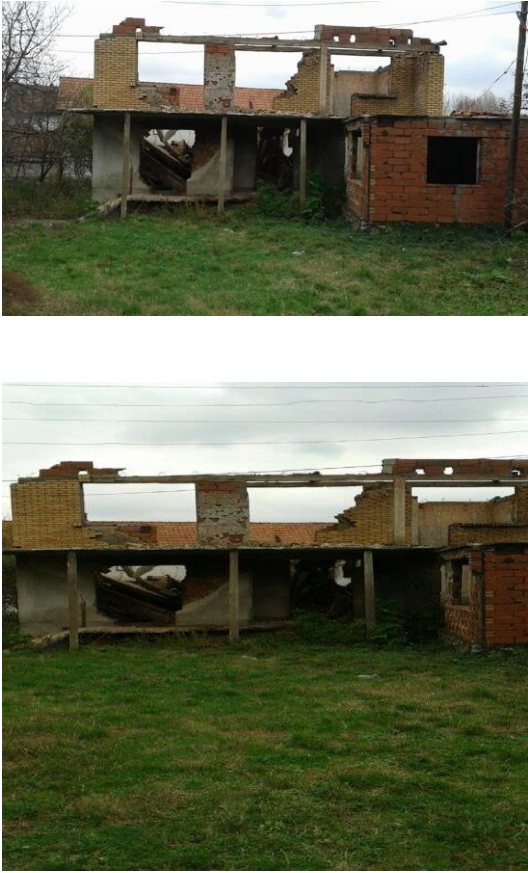
Nr	Emertimi i lokacionit	Fotot	Përshkrimi
1	Qyteza parahistorike (Gradina) Gadime e Eperme - parahistori		Shek V-III Gadime e Epërme Lokaliteti Gradishtë gjendet mbi një sukë në pjesën perëndimore të maleve të pasura me xehe të Zhegovcit. Ka një pozicion të përshtatshëm gjeostrategjik dhe i përket tipit të vendbanimeve kodrinore të eneolitit dhe hekurit. Ky lokalitet ndodhet në pjesën lindore të fshatit të Gadimes së Epërme. Lokaliteti kishte karakter fortifikues dhe është hulumtuar gjatë viteve 1973-1974, rezultate që dëshmuar se i takon periudhës së eneolitit (bakrit) përgjithësisht grupit kulturor Bubanj Sallkuca–Krivadoll, por vazhdon të shfrytëzohet edhe gjatë periudhës së vonë të hekurit. Megjithatë, gjatë periudhës së eneolitit ishte rindërtuar disa herë dhe e veçanta e tij është se pikërisht këtu ishte zbuluar një fragment qeramike e zbukuruar me ‘teknikën grafito’ si dhe e dekoruar me motive të gërvishura-me mjete të mprehta. Derisa në fazën e më vonshme të hekurit, janë zbuluar fragmente të qeramikës së importuar greke (helenistike). Fig. 55. Ortofoto e arealit të kodrës së Gradishtës, gjegjësisht e fortesës eneolitike të Gadimes Fig. 56. Pamje e lokalitetit-fortesës së Gadimes, e pozicionuar mbi kodrën e Gradishtës Fig. 57. Harta e lokalizimit të fortesës eneolitike (epoka e bakrit) të Gradishtës së Gadimes së Epërme, komuna e Lipjanit
2	Lokaliteti arkeologjik “Ograje” Rubovc Antikitit i vone mesjete		Shek IV. Sipas disa burimeve është vendbanim që nga koha e Neolitit. Në këtë vendbanim ka ekzistuar një Kishë Ilir – shqiptare e periudhes së perandorisë romake
3	Qyteza Kodra e Qytetit” Baicë		Shek IV Në Baicë gjendet një lokalitet i tipeve kështjellore – qytetare ,lokaliteti gjindet në maje të kodreus së qytetit në jugperëndim të fshatit Baincë (të Kolshit të Drenices jugore) ,qyteti ka strategji interesante e mbështetur në kulturen materiale dhe në strategjinë e terrenet ,mund të kemi një lokalitet të tipit kështjellor ilir.

4	Qyteza ne Kleçkë		Shek .IV Në livadhet e Kleçkës një lopogermadhë quen Trojet e Kleçkës ku ka shenja të vendbanimit të vjetër ,i cili është zhdukur në dokumentat e vjetra të asj periudhe kohore quhej Kelaçica .
5	Germadhat e kishes “shen Xhoni” Sllovi		Mesjetë shek XVI (Manastir)
6	Germadhat e Kishes se “Shen Nikolasit”		Mesjete shek XVI
7	Germadhat e manastirit mesjetare “Shen Gjergji” Sllovi		Mesjetë shek XIV

Trashegimia Arkitekturale
Nenkatgoria : Monument ansambel

Emërtimi	Foto	Përshkrim
Kisha e Shpalljes së Virgjreshes Lipjan 		Shek XIII- XIV Zonë e Veçantë e Mbrojtur.
Bunkeri i Luftes së II-të Botërore, Vrellë		Viti 1958 , - Lufta e II-të Botërore Intervenimi: Restaurim i pergjithshëm Rregullimi i stusit pronësor

Tyrbja e Isak Babës		Shek XVIII Supozohet te jete e vjeter rretj 500 vite , nje ushtare i cili ka mbrojtur popollaten e shte vrare ne kete vend. Intervenimi: Restaurim i pergjithshëm.
Xhamia në Shalë		Shek . XVIII
Shtëpia Muze e „At Shtjefën Gjeçovit “ Janjevë		Shek .XX E restauruar në vitin 2004 nga Ministria e Kulturës,Rinisë dhe Sporti dhe Komuna e Lipjanit
Kulla e Pashë Karadakut Janjevë		

Shtëpia e Paliq Lipa, Janjevë		
Shtëpia me ballkon-Gllasnoviq Josipa Marija		Shek.XIX
Shtëpia e Aziz Hamdi Ollurit ne Kroimir		Lufta çlirimtare ne Kosovë pasi u shtri në pjesen e madhe te teritorit të vendit, këtë fat e pat edhe treva e Drenicës, ku ne Krojmir u vendosen pjestaret e Ushtrisë çlirimtare te Kosovës dhe një pjesë e madhe e bashkëfshatrave u mobilizuan dhe u kyqen dhe nevoja ishte edhe per nje spital ushtarak dhe kjo falë vullnetit te mjekve ishte nevoja emergjente per hapjen e këtij spitali, dhe duke marrë per bazë vullnetin e lartë dhe gatishmerinë me vullnetin e plotë të z/ Aziz (Hamdi) Olluri, shtëpin e lëshon për vendosjen e spitalit ushtarak. Vlen të theksohet se në spitalin ushtarak te Ushtrisë Çlirimtare te Kosoves ne Krojmir kan qendruar mbi 15 persona te personelit mjeksor dhe janë shëruar me dhjetra ushtar dhe me qindra qytetar te kësaj ane. Duke marr rëndesin e këtij objekti qe mundet me qenë ojekt shumë me rëndesi historike për brezat e ardhshum dhe të shtetit të Kosovës, dhe një motiv moral per sakrificen dhe kontributin e kësaj familje mbesimi me shpres se do te jetë i përfshir ne planin e monumenteve historike dhe kulturore te Komunës së Lipjanit

Xhamia e Janjevës		Shek. XVIII E restauruar nga TIKA 2015
-------------------	---	---

Te propozuara

Trashëgimi arkeologjike		
Lokacioni arkeologjik Torine		Periudha romake
Lokacioni arkeologjik Babush		Periudha romake
Lokacioni arkeologjik “Gradina ‘ Bujan		Periudha romake
Trashëgimi arkitekturale		
Kompleksi turistik “Anija” Janjevë		Objekt ne kuadër të Zonës turistike të Janjevës - vend atraktiv i turizmit kulturor pjesë e projektit për zhvillimin e turizmit rural në Komunën e Lipjanit.
Shtëpi banimi në Mirenë		

Shtëpi banimi ne Risinoc		Daton nga shek XVIII
Gryka e Shalës-Shalë		Gryka e Shalës. Monumenti përkujtimor dhe pllaka jane dëshmi qe perkujtojne vendin e mbijeteses se popullates civile gjate luftes se UCK 98 -99 ne Gryken e Shales . Ne kete vend ndrroi jete edhe kryefamiljari Vehbi Meta (Shamolli) dhe me kete rast familja Shamolli ngriti kete monument të trashëgimisë së luftes se fundit.
Mulliri i ujit në Kroimir		Ne baze te gojedhanave te banoreve te fshatit Kroimir mulliri ka qene prone e 4 vllezerve mirepo me rritjen e vellazerise se ketij trangu familjar mulliri ka mbetur prone e perbashket mirepo ka filluar te shfrytezohet me rend (orar) ndersa lagjet tjera te fshatit apo familjet nuk kane pasur rend apo orar te shfrytezimit (vetem per nevoja familjare).

Xhamia në Magurë		
Shtëpia e kulturës – Vrellë e Goleshit		Shtëpi e Kultures e ndertuar pas Luftes se dyte boterore me pune vullnetare nga komuniteti lokal per nevoja te rinise dhe qytetareve
Shtëpia e kulturës, Grackë e Vjetër		Shtëpi e Kultures e ndertuar pas Luftes se dyte boterore me pune vullnetare nga komuniteti lokal per nevoja te rinise dhe qytetareve
Shtëpia e kulturës Lipjan		Objekti i shtëpisë së Kultures ne Lipjan eshte ndërtuar gjate vitit 1947-48 me punë vullnetare te qytetarëve të kësaj treve. Shtëpia e kulturës veprimtarine e vet e ka zhvilluar si kompleks kulturor per permbushjen e nevojave kulturore te rinisë dhe qytetarëve të komunes.

Shkolla e parë shqipe në Janjevë		Shkolla e parë shqipe në Kosovë u hap në janjevë me iniciativën e andrea Bogdanit kryepeshkop i Peshkopatës së Shkupit ku për mësues të parë u emërua Don Pjetër Mazreku. Shkolla filloi veprimtarinë e vet në vitin 1665.
Mulliri i ujit , Shalë		Mulliri I ujit ne Shale , prone e familjes Hoxha .
Shtëpia e Mehdi Qeriqit , Kroimir		Në këtë shtëpi u organizuan njësitet e para te UÇK- së gjatë vitit 1998.
Mejtepi Topliqan ne		

Shkolla 4 vjeqare në fshatin Banullë		
Hani i Sinanëve dhe Mulliri i ujit Resinoc		Për mullirin dhe Hanin e Sinanëve nuk dihet sakt koha e ndërtimit dikund besohet se është para 1800 –tës i cili paraprakisht kishte qenë pronë e familjes Dermaku dhe sipas tregimeve të të parëve është thënë se nga kjo familje për arsye të panjohura ka mbetur vetëm një grua, Naile Dermaku si pronare e cila ka gjetë mbrojtje te familja më e madhe në fshat ajo e Sinanëve të cilët pas vdekjes së saj kanë emërtuar një vajzë të tyre me të njëjtin emër në kujtim të të njëjtës. Ndërsa objektet janë në pronësi të Siannëve që nga viti 1870 e deri ketë ditë, që momentalisht janë në gjëndjë të mjerueshme dhe jofunksionale. Objekti Hanit –funksioni, hani në etazhën e parë kaqenë shitore mallrash dhe vend për të pirë dhe ngrënë ndërsa etazha e dytë dmth kati 1 ka qenë bujtinë për udhëtarët. Momentalisht objekti ka vetëm muret periferike. Objekti I mullirit –Përbëhet prej jazit (prrockës për furnizim me ujë me gjatesi prej 850 m , parcela per furnizim per mbushjet e “tantes” dhe parcela e mullirit ku gjendet mulliri. Vlen të theksohet se jazi është përdorë edhe për vaditje dhe ky është një symbol I fshatit I cili gjatë periudhës së paraluftës shpeshherë ka bashkuar kmunitetin vendas për hapjen e këtij kanali, një lloj qëndrese kundrejt vështirësive asobote. Gjendja momentale mullirit është e shkatërruar kun ë brendesi gjenden gurët origjinale dhe pjesa e poshtme nga gurët identik të cilët presin një dorë për ti rijetësuar.
Qeshmja e Hasimit dhe mrizet në Kraishtë		Mrizet kane sherbyer per pushim te bagëtime ne mesditë kur vapa ishte ne kulmin e dites.

Kroni i Kleçkës		I ndërtuar nga Beqir Shala 1986
Qeshmja e Brahës Sllovi		Qeshmja ka shërbyer për ujë të pijshëm dhe freskim të udhëtarëve të cilët në kohërat e mëdha udhëtonin në këmbë për të shërbyer në vendbanimet për rreth dhe qytetet e afërta.
Qeshmja dhe bunari në Topliqan		Keto dy burime të ujit u shfrytëzuan nga qytetarët e Topliqanit për ujë të pijshëm prej kohërave më të lashta historike.
Kroni i kallugjerit në Sllovi		

/Mulliri i ujit në Sllovi (manastir)		

Memorialet

Emertimi	Foto	Pershkrim
Memorial I martirëve Kraishtë		Memorial I ngritur nga Komuna e Lipjanit/2016, në shenjë perkujtimi për martirët e rënë gjatë luftës së fundit /1999 : Behram Bajrami, Gëzim Bajrami, Lulzim bajrami,. Tahire Lacaj, Nase Kodra, Lavdim Kodra në Kraishtë.

Memorial I martirëve Ribar I Madhë		Memorial perkujtimor ne nderim te martirëve Ajet Kozhani, Beqir Duriqi, Brahim Hoti, Fahri Zari, Nuhi Kozhani, Hamdi Hoti, Vahide Kozhani, Adelina Kozhani ne varrezat e fshatit Ribar I Madh I ngritur nga Komuna e Lipjanit.
Lapidari I Banush dhe Ibrahim Hoxhes në Shalë		Lapidari I ngritur ne shenje te perkujtimit te jetes dhe vepres atdhetare te Banush dhe Ibrahim Hoxha në Shalë.
Lapidari I Haxhi Korpuzit në Shalë		Lapidari I ngritur ne shenje nderimi për martirin e parë te luftes se UCK-së 1998.

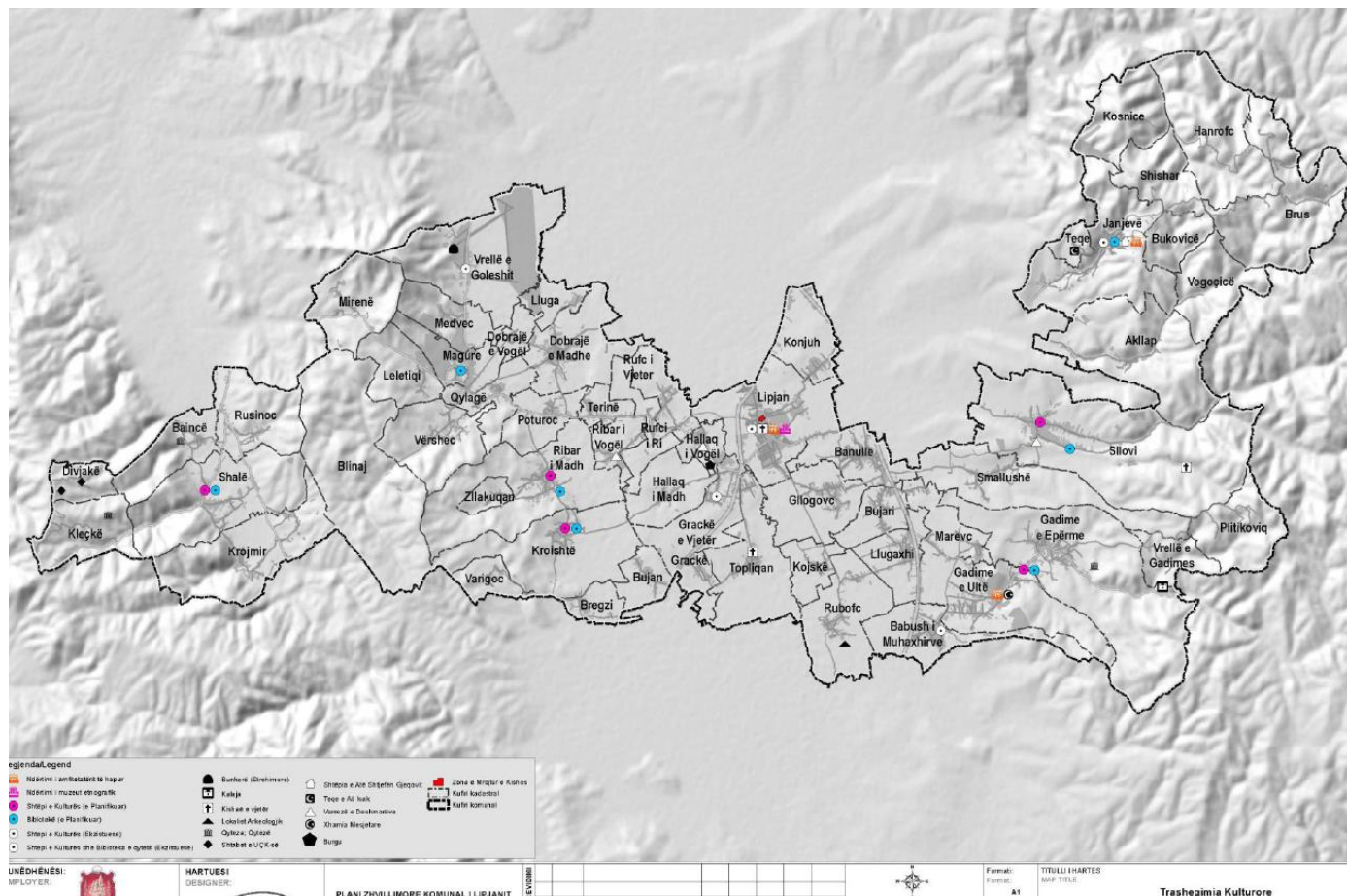
Lapidar I Afërditë Qeriqit		Lapiar I ngritur ne shenje perkujtimi te renies se martires se kombit Afërditë Sh. Qeriqi ne ofanziven e pare te luftes se UCK 1998.
Pllaka përkujtimore Xhevat Rexhepi		Pllake perkujtimore ne shenj nderimi per veprimtarin dhe atdhetarin Xhevat Rexhepi I cili ra heroikisht ne shtepine e vet 1999.
Lapidar i i Ali Sherif Kadrija		Lapidar ne shej te përkujtimit të rënies se Ali Sherif Kadrija vendi te çeshmja e Hasimit .

Lapidari i deshmorit te UCK- së Xhavit Kozhani – (Burgia)		Lapidari I ngritur ne shenje te perkujtimit te renies heroike ne Blinaje te deshmorit te UCK Xhavit Kozhani – (Burgia) ne Ribar te Madhë.
Lapidar i martirëve ne Qylagë.		Lapidar I ngritur ne shenje te perkujtimit te martirëve Xhevdet Bytyçi, Nebih Bytyçi ne Qylagë.
Lapidar I dëshmorit Haradin Bajrami – Dinamiti.		Lapidar I ngritur ne shenj perkujtimi ne Rreze , te deshmorit te kombit te Luftes se UCK I cili ra heroikisht ne Blinaje me 2 prill 1999. Haradin Bajrami – Dinamiti.
Pllake perkujtimore per martiret Rrahim Bytyçi , Enver Fazliu.		Pllake perkujtimore e ngritur ne shenje perkujtimi per martiret Rrahim Bytyçi , Enver Fazliu 19.04. 1999.

Pllakë perkujtimore për martirët Mirenë		Pllakë perkujtimore per martiret e kombit Arif Zeneli (01.05.1999) Skender Zeneli (20.03.2000), Hajzer Zeneli (04.02.2000), Zade Zeneli (12.08.1998) Elmije Zeneli (12.08.1998). Mirenë
Pllakë përkujtimore Uran Amërllahu ne Gryke te Shales.		Pllakë përkujtimore ne vendin e renies te Uran Amërllahu (01.06.1999) nxenes I SHMU Idriz Ajeti ne Shale, I cili ra ne Gryke te Shalës.
Pllake perkujtimore heroit te popullit Emin Duraku		Pllake perkujtimore e periudhes se Luftes se Dyte Boterore ne shenj nderimi te heroit te popullit Emin Duraku 1943 (Pllaka e ngritur me 7 korrik 1951) ne anen e djathte te rruges magjistrale Lipjan -Shtime.
Lapidari I deshmorit Lulzim Llugiqi		Lapidar I ngritur ne shenje perkujtimi per deshmorin e kombit Lulzim Llugiqi – Dobrajë e Madhe I cili ra heroikisht me 5 qershor 1999 ne kufirin shqiptaro shqiptar ne Koshare.

Pllake perkujtimore per martirin Xhevdet Breznica		Pllake perkujtimore e ngritur ne shenj nderimi per martirin Xhevdet Breznica I cili ra ne demonstratat – protestat e vitit 1989.
Pllake perkujtimore per ushtarin e UCK, Lulzim Morina,		Pllake perkujtimore ne shenj nderimi per ushtarin e UCK, Lulzim Morina, 10.12.2000.
Pllake perkujtimore per martirin Salih Fetahu		Pllake perkujtimore ne shenj nderimi per martirin Salih Fetahu, I rene 19.04 1999, ne Rufc te Ri.
Pllake perkujtimore deshmoresh se kombit Zylfije Gashi		Pllakë perkujtimore ne shenj nderimi te deshmoresh se kombit Zylfije Gashi 16.04.1998 ne Terbovc.

Pllake perkujtimore per martiret Shyqeri Qamili, Arton Rexhepi		Pllake perkujtimore e ngritur ne shenj nderimi per martiret Shyqeri Qamili, Arton Rexhepi te rene gjate luftes se UCK.
Pllakë përkujtimore heroj Ismet Asllani		Pllakë përkujtimore e ngritur ne shenje nderimi per heroin e luftes së UCK-së Ismet Asllani –Lipjan , rruga magjistrale Pr-Prizren.



Trashëgimia natyrore

Lista Nr.71/-6 nga IKMN Iniciativa per shpalljen e vlerave të natyrës në mbrojtje .

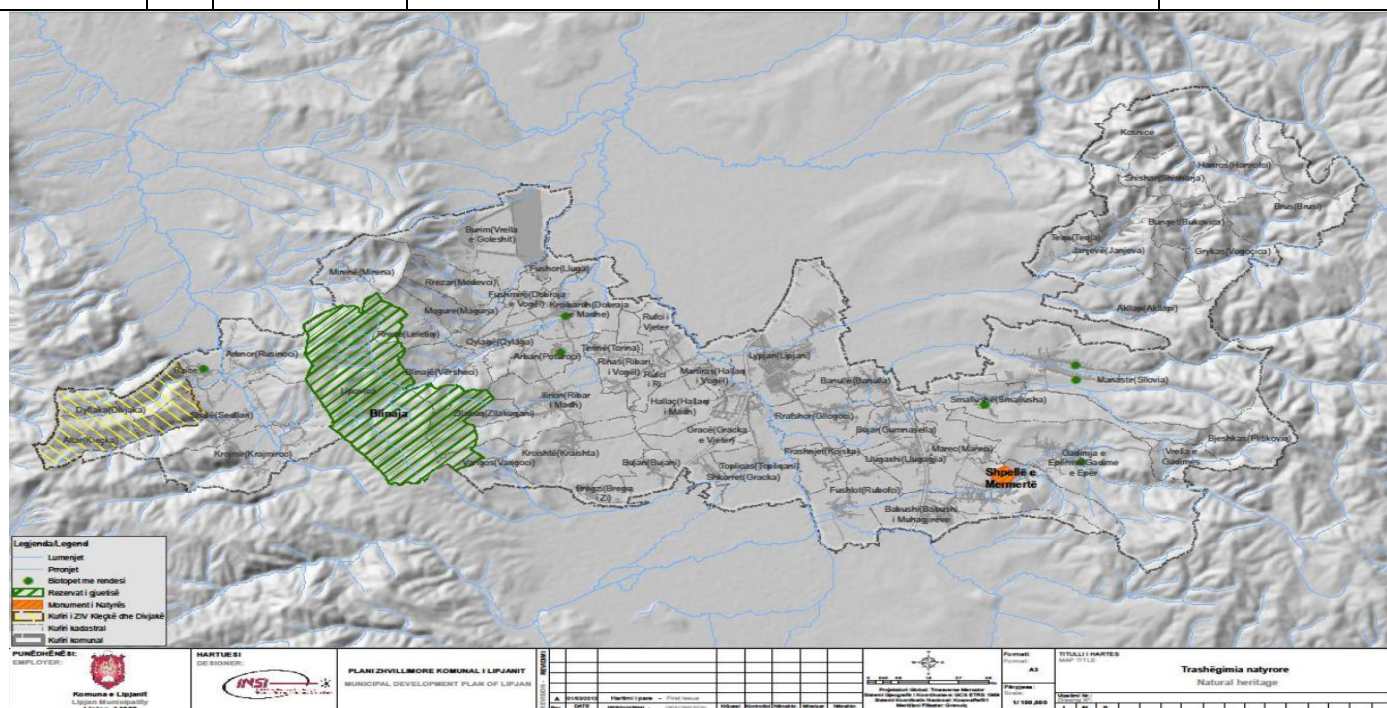
Vendi	Nr.	Vlera e evidentuar e natyrës	Foto	Kategoria e mbrojtjes sipas IUCN (propozim nga IKMN)
Baicë	1	Trungu I dushkut afer Shkolles		Monument natyre (me karakter botanik) III
	2	Trungu I dushkut ne varreza		Monument natyre (me karakter botanik) III
	3	Burimet e ujit në Baicë		Monument natyre (me karakter hidrologjik) III
	4	Burimi I ujit natyral 9 Burimi mbi hurdhen e peshqve)		Monument natyre (me karakter hidrologjik) III
Shalë	5	Guri I shpuar		Monument natyre (me karakter gjeomorfologjik)

Kroimir	7	Guri te kroni		Monument natyre (me karakter gjeomorfologjik)
Vrellë	8	Burimi I ujit natyral”Vrella”		Monument naatyre (me karakter hidrologjik) III
Blinajë (Fsh Vershevc)	9	Trungu I dushkut ne varreza		Monumant natyre (me karakter botanic) III
Blinajë	10	Blinaja		Zonë menaxhuese e habitateve ose llojeve të mbrojtura IV

Qylagë	11	Trungu I dushkut afër shkollës		Monumant natyre (me karakter botanic) III
Dobrajë e Madhe	12	Trungu I dushkut në varreza		Monumant natyre (me karakter botanic) III
Poturovc	13	Trungu I dushkut në Poturovc		Monumant natyre (me karakter botanic) III
Torinë	14	Pylli I dushkut		Pejsazh I mbrojtur V
Bregu I Zi	15	Trungu I dushkut afër rrugës		Monumant natyre (me karakter botanic) III
	16	Pylli I dushkut në varrezat e vjetra		Pejsazh I mbrojtur V

Bujan	17	Pylli I dushkut në varreza		Pejsazh I mbrojtur V
Gadime e Ultë	18	Shpella e mermertë te xhamia		Monument natyre me karakter gjeomorfologjik III Shpella e Gadimes gjendet në fshatin Gadime në afërsi të Lipjanit, Kosovë ajo është e gjatë 1500 metra . Mirëpo për turistët është i mundshëm shikimi i vetëm 1300 metrave të para të shpellës, pasi që për pjesën tjetër të shpellës ende nuk janë të mundshme kalimet. Në Shpellë jan kati i mesem qe eshte per vizitor, kati nenujor dhe kati i siperm. Gjatë verës temperatura në brendi të shpellës është konstante 13 gradë celsius dhe gjatë dimrit 11-13 gradë.
	19	Pylli në kodrën mbi xhami		Pejsazh I mbrojtur V
Gadime e Epërme	20	Trungu I dushkut në varreza		Monument natyre (me karakter botanic) III
Smallushë	21	Tre lisat e dushkut afer shkolles		Monument natyre (me karakter botanic) III

	22	Trungu I dushkut dhjetra metra larg tre lisave afer shkolles		Monument natyre (me karakter botanic) III
Smallushë	23	Trungu I qarrit ne varreza		Monument natyre (me karakter botanic) III



Prezentim I Trashegimise natyrore - PZHK

SWOT Analiza e përgjithshme

SWOT analiza është një mjet për vlerësim të gjendjes ekzistuese e cila shërben për të mbledhur ide të ndryshme nga përfaqësuesit e sektorit të caktuar, të cilët marrin pjesë në procese në mënyrë aktive.

PERPARËSITË	DOBËSITË
Dominimi i strukturës së re të popullsisë - -E pasur me vlera të trashëgimis kulturore Lipjani,Janjeva etj,natyrore Gadimja,Blinaja etj,Historike zona Kleqk – Divjak dhe arkeologjike <i>Ekzistimi i zonës së Aeroportit</i> <i>-Ekzistimi i peizazheve natyrore</i> <i>-Ekzistimi i zonave t mbrojtura(Blinaja,Shpella,Zona Kleqk – Divjak,Lipjan etji)</i> <i>-Ekzistimi i zonave të pasura të trashëgimisë</i> Pozita e volitshme gjeografike, në raport me kryeqytetin dhe me qytet -Ekzistimi i ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme, prodhuese, shërbyese etj. -Ekzistimi i kushteve për turizmin rural. -Ekzistimi i zonave dhe objekteve turistike të trashëgimisë -Ekzistimi i kapaciteteve hoteliere dhe bujtinave Prania e investitorëve të huaj Zonat industriale ekzistuese dhe disa zonave tjera për zhvillim ekonomik dhe pozicioni i tyre në kuadër të Trekëndëshit të zhvillimit ekonomik të Kosovës. Ekzistenca e burimeve natyrore - Pozita gjeografike e përshtatshme, strategjike duke patur parasysh që komuna gjendet në udhëkryq të disa rajoneve. Organizimi i tradicional “Takimet e Gjeçovit”. - Qasja e lehtë deri te monumentet kryesore. - Vetëdija e ngritur për trajtimin e TK.	Migrimi rural-urban i shquar por edhe jashtë komunës së Lipjanit - Mos harmonizimi i profilit arsimor me nevojat të ekonomisë - Mos trajtimi dhe shfrytëzimi adekuat i vlerave të trashëgimisë -Mungon efikasiteti për menaxhimin e zonave dhe monumenteve të mbrojtura -Ngufatja dhe shkatërrimi i zonave me vlera kulturo- historike nga ndërtimet pa leje – Mungesa e politikave për ruajtjen e zonave me trashëgimi kulturo- historike në bazë të koncepteve bashkëkohore. - - Zhvillimet e pa kontrolluara te zona aeroportit,zona ku nxirret lënda e parë për Feroniklin,afër shpellës së Gadimes etj Mungesa e infrastrukturës dhe shërbimeve në zonat tjera të mundëshme për zhvillimin e turizmit rural Mos shfrytëzimi adekuat i parkut të Blinajës dhe shpellës së Gadimës Mos shfrytëzimi adekuat i trashëgimis Si qyteti i argjendët Janjeva dhe zona Kleqkë / Divjakë - Pjesëmarrja jo gjithëpërfshirëse në procesin e planifikimit hapësinore dhe ruajtjes të trashëgimisë kulturore. - Bashkëpunimi në nivel jo të kënaqshëm ndër institucional dhe numri i pamjaftueshëm i ekspertëve. Vetëdija e ulët ndaj trashëgimisë kulturore dhe natyrore. - Mungesa e promovimit adekuat të TK-së. - Mosekzistimi i të dhënave të sakta të aseteve kulturore-historike. Mungesa e tabelave udhëzuese për trashëgiminë kulturore. - Përfshirja e pamjaftueshme e TK-së në planet hapësinore dhe urbanistike. - Buxheti i pamjaftueshëm për TK. - Ndotja e lumenjve dhe shkatërrimi i shtratit të lumenjve. - Mungesa e politikave të informimit dhe ndërgjegjësimit për TK-në(mungesa e një qendre informuese),punësimin e personave të specializuar për TK(të shtohet numri i tyre).

MUNDËSITË Shfrytëzimi i trashëgimisë për zhvillim ekonomik - Partneritetet në mes niveleve qeverisëse dhe me sektorin privat -Krijimi i identitetit nëpër mjet vlerave kulturore,natyrore,historike dhe arkeologjike -Nxitja e turizmit dhe zhvillimit ekonomik -Hartimi dhe zbatimi i projekteve nga niveli qendror dhe komuna për vlerat e trashëgimisë kulturore Lipjani,Janjeva etj,natyrore Gadimja,Blinaja etj,Historike zona Kleqk – Divjak dhe arkeologjike Digjitalizimi,Planifikimi dhe përgatitja e projekteve për mbrojtje dhe zhvillim të zonave me vlera arkeologjike Planifikimi iShfrytëzimi të programeve të ndryshme ndërkombëtare për menaxhimin, promovimin dhe zhvillimin e peizazheve dhe zonave tjera të trashëgimisë natyrore(Blinaja) -Zhvillimi dhe planifikimi i zonës së kleqkë Divjakë dhe hapësirave për rreth. -Zhvillimi dhe planifikimi i zonës së Blinajës -Zhvillimi dhe planifikimi i zonës së shpellës së Gadimës -Promovimi i kapaciteteve dhe resurseve turistike. - Fuqizimi i identitetit të komunës së Lipjanit në fushën e turizmit. -Mbrojtja e vlerave kulturore historike. -Shfrytëzimi i kapaciteteve nga diaspora (joshja e investuesve)krijimi i partneriteteve - Projekte të nivelit të Kosovës dhe ndërkombëtare për Janjevën - Revitalizimi i objekteve kryesore të TK-së ne nivelin komunal. - Shfrytëzimi i objekteve të TK në funksion të aktiviteteve kulturore. - Zhvillimi i turizmit natyror dhe rekreativ. - Vendosja e tabelave udhëzuese (sinjalistika) - Përcaktimi i zonave (historike) të mbrojtura në Lipjan - Promovimi i TK-së me qëllim të vetëdijesimit për rëndësinë e TK-së dhe ngritjes së nivelit të trajtimit të TK-së. - Partneriteti publiko –privat për projektet që kanë të bëjnë me TK. Hulumtimi i trashëgimisë shpirtërore të komunës së Lipjanit. - Zhvillimi i turizmit kulturore urban dhe rajonal. - Zhvillimi i sporteve në lidhje me natyrën(hiking, alpinizëm, çiklizëm etj.)	RREZIQET De ekuilibrim demografik për shkak të shpërnguljes së lartë nga disa vendbanime të Lipjanit -Shkatërrimi i kulturës,traditës dhe vlerave -Vështirësitë në zhvillim ekonomik -Shkatërrimi dhe zhdukja e trashëgimisë - -Shkatërrimi i vlerave kulturore,natyrore, historike, arkeologjike etj. -Degradim deri te shkatërrimi i vlerave dhe zonave të trashëgimisë - Humbje e idnetitetit,trashëgimisë dhe lashtësisë -Degradim deri te Shkatërrimi i vlerave dhe zonave të peizazhev
---	---

SWOT Analiza strategjike

SWOT analiza e përgjithshme u pasua me SWOT-in Strategjik, që është një analizë më specifike dhe ka për qëllim kryesor që atributet negative, pra dobësitë dhe rreziqet t'i shndërroj në attribute pozitive.

Objektivat:

- Ngritja e vetëdijes për rëndësinë e TK përmes pasurimit të materialit informativ (mediave të shkruara, elektronike, broshurave udhëzuese etj.)
- Përforsimi i kapaciteteve institucionale në nivel qendror dhe lokal përmes ofrimit të mundësive për ngritje profesionale.
- Përmirësimi i kornizës ligjore për trajtimin e TK-së përmes proceseve gjithëpërfshirëse dhe transparente.
- Ndalimi i ndërtimeve të pa planifikuara në afërsi të objekteve të TK-së
- Ngritja e TK në prioritet të lartë të qeverisë dhe institucioneve tjera përgjegjëse
- Integrimi i TK në jetën e përditshme, shfrytëzimi i saj për përfitime ekonomike në të mirë të komunitetit.

Objektivat e përgjithshme dhe prioritizimi i projekteve

1. Mbrojtja dhe konservimi i trashëgimisë kulturore dhe natyrore / Trajtim i objekteve historike dhe zonave të trashëgimisë natyrore.
2. Integrimi i trashëgimisë kulturore dhe natyrore në jetën bashkëkohore dhe zhvillimi lokal përmes saj / Trajtim hapësinor dhe zhvillimor i trashëgimisë kulturore dhe natyrore.
3. Edukim, trajnim, vetëdijesim mbi trashëgimin kulturore dhe natyrore / Aspekti human mbi trashëgimisë kulturore dhe natyrore.

Periudha e konsultimeve publike

Prioritetet dhe projektet e identifikuara në komunën e Lipjanit

- **Mbrojtja dhe konservimi i Trashëgimisë Kulturore dhe Natyrore –**
- **Trajtimi i objekteve historike dhe zonave të trashëgimisë natyrore**
- **Integrimi i Trashëgimisë Kulturore në jetën bashkëkohore dhe zhvillimi lokal përmes Trashëgimisë Kulturore / Trajtim hapësinor dhe zhvillimor i Trashëgimisë Kulturore dhe Natyrore**
- **Edukim, trajnim, vetëdijesim mbi Trashëgiminë Kulturore/Aspekti human mbi Trashëgiminë Kulturore dhe Natyrore**

	Implikimi financiar	Afati kohor	Autoritetet
Projektet ne kuadër te strategjive	I ulte deri 20.000€, i mesem 20,000.00-150.000 i larte mbi 50.000	Afatshkurter 1-3 vite Afatmesem 3-5 vite Aftgjate mbi 5 vite	
Promovimi i Lipjanit si qytet i turizmit rinor dhe kongresial			
Gjatë hartimit të planeve rregullues, HZK dhe te tjera duhet planifikohet infrastruktura për këtë lloj turizmi në qytetin e Lipjanit dhe me një herë të filloj kompletimi i infrastrukturës me masa stimuluese (hapësira për takime,punë,konferenca,hotele etj).	I MESEM	AFATMESEM	KOMUNA, PRIVAT dhe INVESTITORËT
Krijimi i një sistemi të përgjithshëm informativ turistik (hartat, fletëpalosjet, web faqja...)	I ULTE	AFATMESEM	Komuna , MKRS , MAPH, Bizneset ,OJQ-te ,Donatoret
Ndërtimi i qendrës së kontaktit dhe një bordi për turizëm që do ta promovonte atraksionin turistik brenda Komunës së.	I MESEM	AFATGJATË	Komuna , MKRS , MAPH, Bizneset ,OJQ-te ,Donatoret
Hulumtime dhe studime të fuqizimit të potencialeve ekzistuese dhe të planifikuara për aktivitete turistike	I MESEM	NË VAZHDIMËSI	Komuna , MKRS , MAPH, Bizneset ,OJQ-te ,Donatoret
Strategjia 2 : Promovimi i Janjevës si vendbanim i turizmit kulturor, historik			
Projekte për promovimin e Janjevës si njëra ndër pikat potenciale per turizem	I MESEM	NË VAZHDIMËSI	Komuna , MKRS , MAPH, Bizneset ,OJQ-te ,Donatoret
Përgatitja e projektit për promovim propagandim dhe reklamim e shtëpisë së Shtjefan Gjeqovit	I ULTË	AFATSHKURTËR	Komuna , MKRS , MAPH, Bizneset ,OJQ-te ,Donatoret
Renovimi i shkollës njërës nga shkollat e para shqipe në Kosovë	I ULTË	AFATSHKURTER	Komuna , MKRS , MAPH, Bizneset ,OJQ-te ,Donatoret
Strategjia 3: Promovimi i Gadimes si vendbanim i turizmit kulturorë, rekreativ			
Kompletimi dhe zbatimi i projekti të Amfiteatrit të hapur	I MESEM	AFATMESEM	Komuna , MKRS , MAPH, Bizneset ,OJQ-te ,Donatoret
Projekte për promovim, propagandim dhe reklamim të vlerave të shpellës së Gadime	I ULTË	AFATSHKURT	Komuna , MKRS , MAPH, Bizneset ,OJQ-te ,Donatoret
Kompletimi dhe zbatimi i projekti të Kalasë	I MESEM	AFATMESEM	Komuna , MKRS , MAPH, Bizneset ,OJQ-te

			,Donatoret
Strategjia 4 : Promovimi i ndërtimit të vikend-shtëpive në zonat e dedikuara për turizëm të cilat mundë konsiderohen edhe si projekte të bashkëpunimit			
Përgatitja e projekteve për nën zonat e destinuar për vikend shtëpi në kuadër të zonës për Turizëm Rekreativ, të Gjuetisë dhe Shëndetësor Akllap dhe Brus.	I LARTE	I MESEM	KOMUNA, PRIVAT, DHE INVESTITORET
Strategjia 5 : Promovimi i këtyre vendbanimeve për turizmit rinorë, kulturorë, rekreativ ,rural dhe agroturizëm			
Janjeva (Turizmi kulturor dhe njëra ndër shkollat e para shqipe në Kosovë). Kleçka dhe Divjaka (Trashëgimia kulturo historike). Krojmir dhe Shalë (turizëm rekreativ). Gadimja (turizëm kulturor dhe rekreativ. Janjeva dhe Lypjani (turizëm kulturor ”Kisha e Shën Florit dhe Kisha e Notradamit”). Lipjanit, Gadime (Trashëgimi kulturoro historike si dhe mundësi të mira për turizëm kongresial.	I MESEM	AFATSHKURT	KOMUNA DHE INVESTITORET
Strategjia 6 : Promovimi i trashëgimisë arkeologjike për zhvillimin e turizmit			
Komuna me aprovimin e këtij plani i shpallë të mbrojtura të gjitha zonat arkeologjike të prezantuara në këtë planë pas një përnjohje fillestare	I ULTË	AFATSHKURTER	KOMUNA DHE INSTITUCIONET QENDRORE
Komuna do të vazhdoj me incizimet gjeofizike të trenit me prioritet në zonë e Urbanit (zonë e Gadimes)	I MESEM	NE VAZHDIMESI	KOMUNA, INVESITORET DHE INSTITUCIONET QENDRORE
Strategjia 7 : Krijimi i infrastrukturës turistike			
Ndërtimi i infrastrukturës bazike turistike, duke përfshirë infrastrukturën e transportit, telekomunikimit, akomodimit dhe varësisht nga zona infrastrukturën specifike relevante për zonën ku mundë të përfshihen edhe shtigjet për bjeshkatari, ecje apo kalërim,polygonin për shenjëtari si kompletimin dhe fuqizimin e infrastrukturës sidomos në zonat me vlera të shquara natyrore dhe të trashëgimisë kulturore	I LARTE	NE VAZHDIMESI	KOMUNA, INVESITORET DHE INSTITUCIONET QENDRORE
Një sistem i përshtatshëm informativ për shfrytëzimin e këtij rrjeti, i përbërë prej hartave, fletëpalosjeve dhe	I ULTË	AFATMESEM	KOMUNA

mjeteve tjera informuese do të duhej ta përkrahte zhvillimin e llojeve të ndryshme të turizmit në varshmëri nga resurset e ndryshme			
Një ëeb faqe për resurset dhe mundësitë turistike të Lipjanit në trajtë të ofertës do të mund të ndihmonte në tërheqjen e interesit për investime në zhvillimin e turizmit	I ULTË	AFATMESEM	KOMUNA
Bordi i turizmit do të krijojë qendrat informative turistike. Në fillim qendra informative turistike duhet të krijohet në qytetin e Lipjanit ndërsa ato pasuese do të mund të krijoheshin në ndërsa ato pasuese do të mund të krijoheshin në Gadime, Magure, Kleçk.	I MESEM	AFATMESEM	KOMUNA
Strategjia 8 : Mbrojtja e natyrës-mjedisit dhe turizmi			
Promovimi i natyrës dhe mjedisit si resurs për turizëm. Pasi që në planë janë siguruar dhe prezantuar të gjitha të dhënat të nevojshme për lokacionet e monumenteve të mbrojtura të natyrës(Bimë, gjeomonumente, burime ujore) dhe zonave të mbrojtura natyrore aktiviteti i parë në këtë strategji është shenjëzimi dhe futja nën mbrojtje.	I MESEM	AFATSHKURTER	Komuna dhe investitoret
Hotelieria dhe turizmi			
Hartimi i projekteve ideore dhe kryesore sipas planit të zonave turistike për ndërtimin me një standard dhe cilësi të lartë e objekteve hoteliere, objektet për vendosje (bujtje) dhe objektet për ushqim dhe pije	I LARTE	AFATGJATE	KOMUNA DHE INVESTITORET
Hartimi i projekteve ideore dhe kryesor për mbrojtje të veçantë për burimet Hartimi i projekteve ideore dhe kryesor për mbrojtje të veçantë për burimet kroni i kuq, shavarinat në Shalë, burimet natyrore në Krojmir, vrella e ftohtë Baicë, akumulimi i ujërave në lumin Drenicë.	I ULTE	AFATSHKURT	KOMUNA DHE INVESTITORET
ZONAT ME DESTINIM TË VEÇANTË			
Strategjia 1: Sigurimi që zonat me destinim te veçante në nivelin Komunal (të natyrës,vendbanimet dhe zonat tjera) të trajtohen në mënyrë adekuate			
Përgatitja e projekteve sensibilizuese, propaganduese dhe reklamuese përkatëse për Klçkën dhe Divjakën, Blinajën, Janjevën dhe Gadimen.	I LARTE	NE VAZHDIMESI	INSTITUCUIONET QENDRORE, KOMUNA DHE INVESTITORET

Përkufizimi, piketimi dhe sinjalizimi i zonës së mbrojtur në nivel të Kosovës sipas Planit të Ahtisarit për Kishën e “Shën Florit”	I ULTE	AFATSHKURTER	INSTITUCUIONET QENDRORE, KOMUNA DHE INVESTITORET
Përgatitja e projektit për zhvillim të zonës së Kishës së “Shpalljes së Virgjëreshës së Shenjt” konform destinimit të paraparë dhe normave e rregullave	I MESEM	AFATMESEM	INSTITUCUIONET QENDRORE, KOMUNA DHE INVESTITORET
Zhvillimi i mekanizmave të përcjelljes së zbatimit dhe kontrollit.	I ULTE	NE VAZHDIMESI	INSTITUCUIONET QENDRORE, KOMUNA DHE INVESTITORET
TRASHËGEMIA NATYRORE			
Strategjia 1: Mbrojtje e trashëgimisë natyrore			
Përgatitja e projekteve për sensibilizimin, propagandimi, dhe reklamimi e zonave, objekteve dhe gjërave me vlera të rralla natyrore si Shpella e Gadimes, Rezervati I Blinajës.	I ULTE	AFATSHKURT	KOMUNA
Përgatitja e vendimeve për shpalljen si të mbrojtura, të ruhen sensibilizohen, mbrohen dhe konservohen trungjet e vjetra dhe monumente gjeomorfologjike.	I ULTE	AFATSHKURT	KOMUNA
Strategjia 1: Ofrimi i kushteve dhe përmbytjeve për ruajtje, konservim dhe përdorim në vazhdimësi të qëndrueshme të trashëgimisë kulturore			
Projektet për parandalimin e dukurive aktuale që cenojnë trashëgiminë kulturore me masa teknike, profesionale dhe legale (të prezantuar në hartën “Trashëgimia Kulturore”).	I ULTE	AFATMESEM	KOMUNA, INVESTITORET, NIVELI QENDROR
Shenjëzimi i zonave, objekteve dhe vlerave të trashëgimisë nga hartat në hapësirë në tërë territorin e komunës së Lipjanit.	I ULTE	AFATMESEM	INSTITUCUIONET QENDRORE, KOMUNA DHE INVESTITORET
Inçizimi gjeodezik xhamia mesjetare në Gadime të Ulët, Qyteza në Gadime, Teqja në Teqe-Janjevë, Qyteza në Balcë dhe Kleçkë, lokacioni arkeologjik në Rubovcë, Kisha e "Noterdamit" Lipjanë, rrënojat e kishave "Shën Xhonit", "Shën Nikolasit" dhe "Shën Xhergjit" në Sllovi.	I MESEM	NE VAZHDIMESI	INSTITUCUIONET QENDRORE, KOMUNA DHE INVESTITORET
Hartimi i projekteve kryesore dhe fillimi i zbatimit në funksion të shpëtimit, rehabilitimit dhe përdorimit të vlerave kulturore historike dhe me	I MESEM	NE VAZHDIMESI	INSTITUCUIONET QENDRORE, KOMUNA DHE INVESTITORET

dobi kulturore, shoqërore, ekonomike, shkencore, edukative, ekologjike dhe të turizmit kulturor;			
Mbrojtja dhe përgatitja e projektit të ri-zhvillimit të Kishës së Shpalljes së Virgjëreshës së Shenjt me zonën mbrojtëse.	I MESEM	AFATMESEM	INSTITUCUIONET QENDRORE, KOMUNA DHE INVESTITORET
Kampanjë informuese dhe marketingu në funksion të përmirësimit të cilësisë së shërbimeve komunale në funksion të trashëgimisë dhe të imazhit të vendit me përfitime shumë dimensionale;	I ULTE	AFATMESEM	INSTITUCUIONET QENDRORE, KOMUNA DHE INVESTITORET
Futja në listën e Vlerave dhe marrja nën përkujdesjen institucionale e përmendoreve të dëshmorëve të luftës së UÇK-së	I ULTE	AFATSHKURTER	INSTITUCUIONET QENDRORE, KOMUNA DHE INVESTITORET
Krijimi i një mekanizmi komunal për kontroll të zhvillimeve për të gjitha vlerat e trashëgimisë	I ULTE	AFATMESEM	INSTITUCUIONET QENDRORE, KOMUNA DHE INVESTITORET
projekti për rivitalizimin e Shtëpis së Kulturës në Lipjan dhe e njëjta të jetë në funksion vetëm të jetës kulturore	I ULTE	AFATMESEM	INSTITUCUIONET QENDRORE, KOMUNA DHE INVESTITORET
Krijimi i hapësirave dhe kushteve për biblioteka në lokalitetet e parapara me Plan	I MESEM	AFATMESEM	INSTITUCUIONET QENDRORE, KOMUNA DHE INVESTITORET
Krijimi i kushteve për funksionimin e ansambleve dhe shoqërive Kulturo artistike dhe themelimin të rejave	I ULTE	AFATMESEM	INSTITUCUIONET QENDRORE, KOMUNA DHE INVESTITORET
Përgatitet projekti ideore, kryesor dhe të filloj zbatimi i një Teatëri të hapur në Janjevë në Gadime dhe në Lipjan	I MESEM	AFRATGJATE	INSTITUCUIONET QENDRORE, KOMUNA DHE INVESTITORET
Përgatitet projekti ideore, Kryesor dhe të filloj zbatimi për kthimin pamjes së njërës prej Shkollave të para shqipe në Kosovë ajo në Janjevë dhe fuqizimi i sajë si muze.	I MESEM	AFATGJATE	INSTITUCUIONET QENDRORE, KOMUNA DHE INVESTITORET